

Remissvar av Fremia över SOU 2025:74

Fremia företräder 5 000 idéburna organisationer inom civilsamhälle och Kooperation med totalt ca 150 000 anställda. Bland dessa finns idéburna aktörer som arbetar arbetsintegrerande för att bryta utanförskap genom arbete.

Famna är riksorganisationen för idéburen välfärd i Sverige och representerar idéburna aktörer, så kallade utförare, inom den offentligt finansierade välfärden. Famna har 85 medlemmar som utgörs av allmännyttiga aktörer som utför; sociala tjänster, kvalificerad vård, arbetsmarknadspolitiska insatser och individuell omsorg där allt överskott återinvesteras i verksamheten. Medlemmarna inkluderar både stora och små, gamla och nya organisationer. Bland medlemmarna finns BRIS, Röda Korset, Ersta Diakoni, SOS-barnbyar, Bräcke diakoni, Stadsmissionerna, Rädda barnen, Stockholms sjukhem, Unizon.

Vår syn på arbetsmarknadspolitik genomsyras av behoven för rättvisa spelregler, starkt integritetsskydd och hänsyn till de mindre idéburna aktörernas villkor. I linje med Arbetsförmedlingens egen analys betonar vi att felaktiga utbetalningar urholkar tilliten och snedvrider konkurrensen, vilket hotar seriösa arbetsgivare. Förändringarna som föreslås i SOU 2025:74 måste balansera effektivitet och insyn mot integritet och mindre aktörers villkor. Nya regler ska stärka rättssäkerheten, skydda personuppgifter och underlätta samverkan – utan att onödigt försvåra för mindre idéburna utförare. Fremia och Famna lämnar följande synpunkter på förslagen i utredningen.

Kontrollbesök

Utredningen föreslår att Arbetsförmedlingen ska få utökade befogenheter att göra kontrollbesök hos arbetsgivare och anordnare för att säkerställa att ekonomiskt stöd används korrekt. Vi instämmer i att effektiv kontroll är nödvändig för att motverka fusk och felaktiga utbetalningar. Kontrollåtgärder behöver utformas med respekt för proportionalitetsprincipen och rättssäkerheten. Nuvarande förslag anger att besöken får genomföras oannonserat och även utan misstanke, men endast med samtycke och så att verksamheten inte hindras i onödan. Fremia och Famna menar att dessa villkor bör tydliggöras ytterligare i lagtexten.

Ställningstagande: Vi stödjer ambitionen att stärka kontrollen, men betonar att varje kontrollbesök måste vara proportionerligt. Förvaltningslagens proportionalitetsprincip gäller enligt utredningen vid alla kontrollbesök, vilket innebär att nyttan med ett besök i det enskilda fallet alltid ska vägas mot inskränkningen av integritet och verksamhet. Detta bör slås fast tydligt i lagtexten.

Förslag: Vi föreslår att lagen ska kräva att Arbetsförmedlingen i varje fall gör en intresseavvägning före besök och dokumenterar denna. Besöken bör som huvudregel ske med företrädesvis kort varsel (inte helt oanmält), så att störningar kan minimeras. Vi vill också att förslaget förtydligas med att frågor och kontroller begränsas till det som är strängt nödvändigt för ändamålet. I linje med utredningens intention bör kontrollbesök möjliggöras även på arbetsställen som är bostäder, men med ytterligare skydd för boendes integritet (t.ex. absolut undantag när andra än arbetsgivarens representant vistas där).

Sekretess och ändringar i OSL

Utredningen innehåller flera förslag om sekretessbrytande undantag för att förbättra informationsutbytet. Bland annat föreslås att Arbetsförmedlingen får lämna personuppgifter till Samhall och socialtjänst utan sekretesshinder när det behövs för insatserna. Vidare föreslås ett generellt undantag så att sekretess inte ska gälla för beslut om stöd till arbetsgivare och anordnare. Sammantaget syftar förslagen till ökad insyn och samverkan. Fremia delar ambitionen att effektiv samverkan med Samhall och socialtjänst kan underlätta stödinsatser, men understryker att alla sekretessbrytande regler måste utformas med mycket stor hänsyn till enskildas och små aktörers integritet och rättssäkerhet.

Ställningstagande: Förslag som möjliggör informationsutbyte med Samhall och socialnämnder kan i princip stödjas, men **med ändringar** för att skydda de registrerades integritet. Förslagen utökad skyldighet för Arbetsförmedlingen att lämna uppgifter till Samhall och socialtjänsten bör begränsas till *det absolut nödvändigaste* under strikt sekretess. Samhalls nuvarande tystnadsplikt ska utökas för att förhindra obehörigt utnyttjande av uppgifter, och motsvarande sekretessregler bör gälla för AF:s samarbeten. Eventuella nya sekretessundantag måste också klargöra att uppgiftslämningen sker i enlighet med GDPR och hög personlig integritet (t.ex. att känsliga uppgifter endast lämnas vid uttryckligt samtycke).

Förslag: Vi föreslår konkret att lagtexten preciserar vilka uppgifter som får lämnas vidare (t.ex. anställnings- eller aktivitetsstatus, men inte detaljerade personuppgifter utan berättigat behov). Inför krav på tydliga rutiner för dokumentation och samtycke vid informationsutbyte. För att stärka rättssäkerheten bör mottagande parter och

Arbetsförmedlingen tydligt definiera ansvar för dataskydd, t.ex. genom integritetspolicys eller regelbundna samråd med Integritetsskyddsmyndigheten.

Ställningstagande: Förslaget om ett generellt sekretessundantag för beslut om stöd **avstyrks**. Att göra alla beslut offentliga riskerar att äventyra företagens och de enskildas rätt till personlig integritet. Den integritet som dagens sekretess i huvudsak om affärs- och driftförhållanden skyddar får inte kastas bort utan tungt vägande skäl.

Förslag: Istället för att avskaffa sekretessen helt bör insyn säkras på annat sätt. Till exempel kan Arbetsförmedlingen åläggas att redovisa statistiska uppgifter om stöden eller låta myndigheter granska besluten i förtroende.

Dataskyddslag för Arbetsförmedlingen

Utredningen föreslår en ny, mer ändamålsenlig lag om personuppgiftsbehandling vid Arbetsförmedlingen som ersätter de gamla registerförfattningarna. Denna ska medge flexiblare behandling av uppgifter som är nödvändiga för myndighetens uppdrag, samtidigt som den enligt utredningen ska ge ett tillräckligt skydd för den enskildes integritet. Det är i överensstämmelse med Fremia och Famnas uppfattning att Arbetsförmedlingen behöver teknisk rörlighet, men den enskildes rättigheter får inte försvagas i praktiken.

Ställningstagande: Vi är positiva till att föråldrade bestämmelser ersätts av en enhetlig lag, men förslaget måste förenas med skärpta integritetsskydd. Den nya lagen bör uttryckligen innefatta krav på integritetsskyddsbedömningar (DPIA) vid mer riskfylld behandling och tillstånd eller tillsyn av IMY för särskilt känsliga bearbetningar (t.ex. vid massanalyser för bedrägeribekämpning). Den nya lagen ska givetvis följa GDPR (minimering, ändamålsbegränsning, lagringstid). Det bör framgå att ingen automatiserad dataanvändning får införas utan rättssäkerhetsprövning, särskilt när det gäller behandling av känsliga uppgifter eller beslut om individer.

Förslag: Lagtexten kan med fördel förtydliga att behörigheter till personuppgifter begränsas och loggas – ett förslag är att införa ett krav liknande integritetsskyddskontrollen från 2017 års IMY-granskning (att behörigheter inte får överföras mellan handläggare utan föregående granskning). Tydliga bestämmelser om gallring och arkivering behövs för att förhindra lagring av onödiga uppgifter. Vi ser också behov av att lagstadga separata regler för kompletterande uppgiftsutlämningar, t.ex. i linje med dagens 28 kap. 12 a § OSL, så att leverantörer och Kammarkollegiet kan få data de behöver utan att frångå GDPR. Dessa åtgärder sammanhåller ett starkt integritetsskydd med ett effektivt informationsutbyte i praktiken.

Tystnadsplikt för leverantörer

Utredningen föreslår att all personal hos Kammarkollegiets leverantörer av arbetsmarknadspolitiska insatser ska omfattas av tystnadsplikt om deltagarnas personliga förhållanden. Detta är ett välkommet initiativ som ger ett lika starkt integritetsskydd oavsett om uppgifterna hanteras av myndigheten eller av dess leverantörer.

Ställningstagande: Vi stödjer att tystnadsplikten skärps för leverantörers personal. Insyn och kontroll av stödåtgärder förutsätter att leverantörer kan hantera uppgifter, men detta ska ske under lika strikt sekretess som i offentlig förvaltning.

Införande av valfrihetssystem (LOV)

SOU 2025:74 lägger fram nya bestämmelser om valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen. Enligt utredningen får Arbetsförmedlingen besluta om sådana valfrihetssystem för insatser inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten – lagen ger alltså möjlighet men ingen skyldighet att införa LOV-lösningar. Vi noterar detta och vill framhålla att varje valfrihetssystem måste utformas med omsorg för idéburna aktörer.

Ställningstagande: Vi ser att LOV kan ge deltagarna större valfrihet och att Arbetsförmedlingen kan anpassa insatserna efter behov. Fel utformat riskerar LOV att gynna utförare som har resurser att snabbt anpassa sig till komplicerade system. Systemet behöver därför konstrueras så att alla godkända leverantörer – oavsett storlek – kan delta på lika villkor. Här kan även olika former av reserverade upphandlingar göras för att underlätta detta. Möjligheten att även helt eller delvis arbeta med reserverade LOV bör beaktas.

Förslag: Vi föreslår att eventuella LOV-regler tydliggör att valfrihetssystem ska ha en transparent och enkel kontrakteringsprocess med krav som är proportionerliga. Exempelvis bör upphandlingsupphandlingskriterier göras enkla och kommunicerade i förväg, och myndigheten bör erbjuda stöd eller utbildning till mindre ideella utförare som vill delta. Ett annat alternativ kan vara att kombinera LOV med reserverad upphandling för delar av insatserna, så att små organisationer inte stängs ute. Rent lagtekniskt bör 2010:536 om valfrihet hos Arbetsförmedlingen anpassas till den nya lagens terminologi, men behålla principen att LOV är frivilligt, inte ett tvång.

Avslutningsvis vill vi peka på att det är angeläget att regelverken kommuniceras till leverantörer på ett begripligt sätt så att aktörer lätt kan göra rätt från början. De fel som uppstår beror oftast inte på illvilja, utan på att reglerna är svåra att förstå och tillämpa i

praktiken. Erfarenheter från Norge och Danmark, där informations- och vägledningskampanjer har genomförts, visar att sådana insatser kan stärka regelefterlevnaden.

Stockholm 6 februari 2026

Petter Skogar

vd, Fremia

Emma Henriksson

generalsekreterare, Famna